

Alle tannleger er ikke tannleger, ingen er bare tannlege

Som relativt nyutdannet tannlege er det flere ting ved utdannelsen og arbeidsmarkedet som engasjerer meg, sannsynligvis mer enn det vil engasjere den mer etablerte tannlege. I de siste årene har det vært et radikalt skifte i tannlegedekningen på landsbasis, i flere deler av landet begynner arbeidsmarkedet å bli mettet – dette preger særlig de mer sentrale strøk. For de mer perifere fylkeskommunene har dette medført en positiv utvikling; tidligere ubesatte stillinger tiltrekker seg et flertall av søkere og distriktene fylles opp. Men for den enkelte tannlege betyr dette tøffere konkurranse. Det varsles om en negativ utvikling i områder der tannlegetettheten er størst. Man hører om kolleger som arbeider utover det som pasientene henvises for, kolleger som opererer med rabatter, som lokker til seg pasienter med trygdeutbetalinger, som gjør overbehandlinger, og som bryter andre kollegiale og etiske retningslinjer. Dette er noen av problemene som kommer med et økende antall behandlere. I odontologien har vi flere institusjoner som arbeider for å fremme kollegialitet, god praksis og et godt faglig miljø. Blant slike institusjoner har vi for eksempel utdanningsinstitusjonene våre – universitetene i Bergen, Oslo og Tromsø. Jeg ønsker å gjøre universitetene oppmerksomme på situasjonen vår, på bakgrunn av et vedtak fra Det odontologiske fakultet i Oslo, tidligere omtalt i Tannlegetidende. I Tidende nr. 4, 2014 ble artikkelen «Utenlandsstudenter tas inn i Oslo» publisert. Saken handlet om hvordan Det odontologiske fakultet i Oslo skulle igangsette en ordning der norske tannlegestudenter fra universiteter i utlandet kunne søke om opptak til femte semester odontologi, ved UiO. Begrunnelsen lå i det store frafallet av tannlegestudenter som i løpet av de første to studieårene søkte seg bort fra odontologi til medisin, for å opprett-

holde et måltall gitt av Kunnskapsdepartementet. I artikkelen står det: «Universitet i Oslo får tilskudd fra staten for antall studiepoeng studentene tar i løpet av ett år. Når fakultetet ikke greier å fylle alle de 65 studieplassene, resulterer dette i et lavere antall studiepoeng. Konsekvensen er mindre statlig støtte og dermed dårligere økonomi for fakultetet.»

I de odontologiske kretser er det ikke å legge skjul på at det finnes stigma rundt tannleger med utenlandsk autorisasjon, et vitnemål fra enkelte land besitter høyere status enn andre. I pyramidene som omfatter tannlegeutdanning, der de norske og nordiske utdanningsinstitusjoner befinner seg i hierarkiets toppsjikt, ligger de øst-europeiske utdannelsene i motsatt ende. Enkelte fylkeskommuner, på grunnlag av tidligere dårlig erfaring, har valgt å ikke engang vurdere tannleger med utenlandsk vitnemål i en søknadsprosess. Tannlegetidende har tidligere også beskrevet hvordan kliniske ferdigheter varierer etter tannlegenes utdannelsested (Tidende nr. 10, 2015). Det er ikke min oppgave å rangere de ulike tannlegeeksamenenes kvalitet, men jeg ønsker å løfte frem det faktum at det eksisterer en forskjell. På grunn av ulikheter i studieløpene og egne mønstre for karaktersetting for de respektive institusjonene, vil det å hente inn studenter midt i profesjonsstudiet utgjøre en svakhet i kvalitetssikringen. På flere måter er det betenkelig å tildele folk med forskjellig utdanning den samme graden og det samme vitnemålet.

Flertallet av de norske søkerne til utenlandske universiteter er ungdommer med et karaktersnitt som er lavere enn inntaksgrensen for de norske studiestedene. På nettsiden til EEC (European Educational Consultants), en organisasjon som hjelper norske studenter til tannlegestudier i Polen, er det flere såkalte «referansestudenter» som

dele personlige erfaringer. Enkelte studenter begrunner valget sitt med at deres respektive studiested var en enklere adgang til tannlegestudiet sammenlignet med for eksempel en årrekke med eksamener ved Bjørknes. Konsekvensene av å ha flere inngangsmuligheter til Universitetet i Oslo er et urettferdig inntakssystem. Hvis inntak via øst-europeiske land skal bli en offisiell alternativ vei inn på norske studiesteder, bør denne 'omveien' være et alternativ alle potensielle studenter bør få informasjon og tilbud om. Det burde med andre ord være klare retningslinjer og definerte krav til de enkelte søkere ved inntak andre året. Betenkeligheter ved å la karakterer bestemme egnethet er variasjon i universitetenes vurderingssystem. Betenkeligheter ved å la «relevant erfaring» eller «personlig egnethet» styre, er at kandidater med relasjoner i tannlegemiljøet kanskje vil ha et fortrinn. Rådgivningsselskapene som rekrutterer til odontologistudier i utlandet er ikke alltid rausere på informasjon om den potensielle motgangen de norske tannlegestudenter fra ikke-nordiske universiteter møter idet de trer inn i det norske arbeidsmarkedet. I tillegg til en femårig utdanning er de fleste avhengige av en ansettelsesperiode på ett år som «lisenstannlege» for å få innvilget norsk autorisasjon av Statens autorisasjonskontor (SAK). De nyutdannede tannlegene står selv ansvarlig for å finne en tannlege som er villig til å stille sin autorisasjon og praksis til disposisjon. Erfaringene med lisenstannleger er at de har liten klinisk erfaring på forhånd og veiledningen av dem krever mye ressurser i form av tid og tapt inntekt. Selv om innpass ved UiO vil hjelpe for situasjonen til et fåtalls studenter, vil problemstillingen persisterer for de aller fleste. I et dårlig stilt arbeidsmarked ryktes det om lisenstannleger som utnyttet som pro bono assistenttannleger. De heldige finner

seg betalte stillinger, men kan likevel risikere praksis ved ensartede klinikker uten variasjon i pasientbehandling og ende opp med et snevert klinisk grunnlag. Disse nyutdannede tannlegene, som ikke har tidligere praktisk-klinisk erfaring, kan dermed erfare store begrensninger i sitt senere, faglige virke. Konsekvensene samfunnsodontologisk blir både ressurstap og dårlig ressursutnyttelse. For pasientene våre kan det resultere i sprikende klinisk praksis.

Målet for de odontologiske utdanningsstedene bør til enhver tid være å utdanne tannleger med et best mulig teoretisk og praktisk fundament for å utøve forsvarlig praksis. Slik som nevnt innledningsvis, går vi mot en kapasitetsendring i tannlegebestanden. Vi står overfor en tid med bedre generell tannhelse og et økende antall behandlere. Til tross for at fokuset har vært omkring de negative utfallene, vil jeg understreke at dette kan utnyttes positivt, som en ressurs! Siden vi nå har et netto overskudd av tannleger, kan vi endelig ta oss tiden til å utarbeide et kunnskapsløft i odontologien. Inntak av utenlandske studenter midt i utdanningsløpet kan ikke anses som noen idealordning – det er en enkel løsning på et kortsiktig problem. Det bør kunne utarbeides et utdanningssystem som hever nivået på dagens studenter og som kan tilby individuelt tilpassede ordninger for kvalitetssikring av norske

utenlandsstudenter. Kanskje også utenlandske tannleger? Men fordelene kan ikke utvinnes før vi tar tak i problemene og aktivt begynner å se etter løsninger.

Flere av problemstillingene vi står overfor er blitt diskutert gjentatte ganger, men det er på tide at noen tar ansvar og handler. Hvis samfunnets behov for tannleger allerede er dekket, er det riktig at Statens lånekasse finansierer studenter som ønsker seg til utenlandske universiteter? Hvem skal varsle om dette? Universitetene tilbyr norske studenter ekstern utplassering ved kvalitetssikrede tannklinikker. Når utenlandske lisenstannleger søker norsk autorisasjon kan de praktisere under hvilken som helst villig tannlege. Hvis alle skal sitte igjen med norsk autorisasjon, hvorfor er ikke systemet bedre tilpasset til å sikre disse tannlegene et år med god og variert klinisk praksis? Utdanningen i odontologi er et profesjonsstudium og et masterstudium, men lenge har masterutdannelsen måttet vike til fordel for tradisjonell profesjonsutøvelse. Det er mer ved å være tannlege enn det å være kliniker. I en tid der behovet for flere allmennpraktikere ikke lenger er pressende er det på tide å styrke fokuset på andre aspekter. Kanskje med forskning øverst på agendaen? Opptak til forskningslinjer, utvidede prosjektoppgaver i grunnutdanningen eller flere stipendiatorordninger

er potensielle tiltak som kan omfatte og inkludere alle.

Vi sitter allerede på tiltakene som kan forbedre dagens situasjon. Bergen har implementert forskerlinjen for studentene, Tromsø har et omfattende program for ekstern utplassering, Oslo har et hav av spesialister, kandidater og andre ressurstannleger. Hvorfor benytter vi ikke disse midlene til samarbeid og fremgang? Slik kan vi tilby utenlandske studenter et fullgodt alternativ for klinisk praksis og vitnemål, for å forbedre kvaliteten på nåværende og blivende tannleger og for å presentere for våre fremtidige studenter et rettferdig inntakssystem? Det er mange måter å styrke det akademiske miljøet og heve den generelle kompetansen, men det å ta inn studenter midt i et studieløp for å øke antallet uteksaminerte tannleger fra UiO er på ingen måte en av dem. Utdanningsinstitusjonenes økonomiske gevinst av kvantitativt flere nyutdannede tannleger bør ikke overskygge ambisjonen om en tannlegestand av høy kvalitet. I en viktig tid der stagnasjon er et reelt alternativ, er det desto viktigere med progresjon. Hvem er bedre til å lede oss enn våre utdanningsinstitusjoner? Tannleger blir ikke bedre enn sine forbilder. Nå er det på tide å vise oss at tannleger kan være mer enn bare tannleger.

Ina Jiang
inajiang@gmail.com